

7^Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ
ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«ΜΑΘΗΤΕΣ ΣΕ ΡΟΛΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗ»

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

*«Το δικαίωμα στο Ψηφιακό
Περιβάλλον»*

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:
**ΑΓΓΕΛΙΚΗ –
ΕΦΡΑΙΜΙΑ
ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ**

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:
**ΙΩΑΝΝΗΣ
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ**

16-18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2022

ΟΔΗΓΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Περιεχόμενα

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου	2
2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού.....	3
3. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Ρόλος και Αρμοδιότητες	3
4. Το Άρθρο 29 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	4
5. Επεξήγηση Ορολογίας	5
6. Ανάλυση του Άρθρου 29 της Σύμβασης με τη βοήθεια του 25ου Γενικού Σχολίου της Επιτροπής.....	6
7. Ειδικότερα θέματα	7
7.1. Προστασία δεδομένων και ιδιωτικότητας.....	7
7.2. Προστασία παιδιών από τον ψηφιακό εκφοβισμό.....	9
7.3 Υπευθυνότητα στην καινοτομία της τεχνολογίας σε θέματα ψηφιακής εκπαίδευσης και ενημέρωσης.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
8. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες	11
9. Ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη	11
10. Ηλεκτρονικές Πηγές.....	12

Επιμέλεια Οδηγού Μελέτης: Αγγελική-Εφραιμία Μαρκοπούλου, Ιωάννης Σακελλάριος (ΜΡΔ 2022)

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου

Είναι χαρά και τιμή μας που σάς καλωσορίζουμε στην 7^η Πανελλήνια Προσομοίωση των Επιτροπών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, «Μαθητές σε Ρόλο Διπλωμάτη». Το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούμε κατά τη διάρκεια των φετινών Εργασιών της Επιτροπής μας, αφορά στο Δικαίωμα του παιδιού στο ψηφιακό περιβάλλον.

Με την ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη που συντελείται εδώ και περίπου 30 χρόνια και την «ψηφιοποίηση» της καθημερινότητάς του ανθρώπου, πολλά παιδιά σε όλον τον κόσμο συναναστρέφονται όλο και περισσότερο με το «Ψηφιακό Περιβάλλον». Μέσω των ψηφιακών συσκευών τους είναι και αυτά δρώντες αυτού του ιδιαίτερου «κόσμου». Η έξαρση της πανδημίας Covid-19 την τελευταία τριετία ενίσχυσε ακόμη περισσότερο την συναναστροφή αυτή του παιδιού με το ψηφιακό περιβάλλον και τώρα περισσότερο από ποτέ, ένα παιδί μπορεί μέσω του κυβερνοχώρου να ενημερωθεί, να επικοινωνήσει, να εκπαιδευτεί, να ψυχαγωγηθεί – αλλά και να εκτεθεί σε πληθώρα κινδύνων. Η δραστηριοποίηση του παιδιού σε αυτόν τον χώρο κρίνεται αναγκαία. Το ίδιο, όμως, ισχύει και για την προστασία των σχετικών του δικαιωμάτων.

Ως εμπειρογνώμονες της Επιτροπής μας, καλείστε να ερευνήσετε ερωτήματα που σάς αφορούν και να δώσετε καίριες απαντήσεις, αφού μελετήσετε το αντικείμενο, εκφράσετε και ανταλλάξετε τις ιδέες σας και συνεργαστείτε μεταξύ σας. Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να σάς επισημάνουμε τη σημασία του να μελετήσετε τον παρόντα Οδηγό Μελέτης ώστε να κατακτήσετε τις βασικές εκφάνσεις του αντικειμένου πάνω στο οποίο θα εργαστούμε. Εξίσου σημαντικό -και προς δικό σας όφελος- είναι το να διευρύνετε την έρευνά σας και άρα να ψάξετε και μόνοι σας πηγές που θα σάς βοηθήσουν να κατανοήσετε καλύτερα το αντικείμενό μας αλλά και να αποκτήσετε μία πιο σφαιρική οπτική αυτού.

Βρισκόμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνηση ή και απάντηση σε απορία σας χρειαστείτε- μην διστάσετε να έρθετε σε επικοινωνία μαζί μας. Σάς ευχόμαστε εκ των προτέρων καλή επιτυχία και να απολαύσετε όσο περισσότερο μπορείτε την όλη διαδικασία! Ανυπομονούμε να γνωρίσουμε τον κάθε έναν από εσάς ξεχωριστά!

Με εκτίμηση,

Η Πρόεδρος, Αγγελική-Εφραιμία Μαρκοπούλου
Ο Αντιπρόεδρος, Ιωάννης Σακελλάριος

2. Ιστορική Επισκόπηση: Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) αποτελεί έναν παγκόσμιο διεθνή οργανισμό, που συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη (ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα) στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945, και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών μελών. Σήμερα αριθμεί 193 κράτη-μέλη.

Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο Άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την «ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας».

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου του 1989. Αποτελείται από 54 Άρθρα και υπενθυμίζει τις βασικές αρχές των Ηνωμένων Εθνών και τις, σχετικές με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Συνθήκες και Διακηρύξεις, ενώ παράλληλα τονίζει την εκ φύσεως αδυναμία των παιδιών να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, με σκοπό να βρεθούν αποτελεσματικοί τρόποι προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών. Γίνεται μέσα από αυτήν κατανοητό πως, μολονότι τα παιδιά στερούνται την πλήρη αυτονομία των ενηλίκων, αποτελούν ωστόσο φορείς δικαιωμάτων, και πρέπει να γίνονται σεβαστές οι απόψεις τους προκειμένου να προστατεύονται τα θεμελιώδη δικαιώματά τους στη διεθνή κοινότητα.

3. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Ρόλος και Αρμοδιότητες

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ένα όργανο συγκροτούμενο από 18 ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και προβλέπεται από τη Σύμβαση με σκοπό να επιβλέπει την εφαρμογή των διατάξεων της από τα κράτη μέρη.

Όλα τα κράτη μέρη της Σύμβασης οφείλουν να υποβάλλουν τακτικά στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων της Σύμβασης στο εσωτερικό τους. Στην πράξη, τα κράτη μέρη οφείλουν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους με τις διατάξεις της Σύμβασης. Αυτές οι εκθέσεις εξετάζονται από την Επιτροπή που στη συνέχεια εκδίδει και αποστέλλει στα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη τις «Παρατηρήσεις» της επί αυτών. Συχνά η Επιτροπή ζητά από τα κράτη διευκρινίσεις ή κυρώσεις κι άλλων διεθνών συμβάσεων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού. Παράλληλα με τη

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Επιτροπή προχώρησε στην υιοθέτηση τριών προαιρετικών Πρωτοκόλλων. Το πρώτο αφορά στην ανάμειξη των παιδιών, κάτω των 18 ετών, στις ένοπλες συρράξεις, ενώ το δεύτερο σχετίζεται με την προστασία των παιδιών από την παιδική εμπορία, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία. Επίσης, η Επιτροπή με την υιοθέτηση του Τρίτου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση το 2014, δύναται να εξετάζει πλέον και ατομικές αναφορές σχετικά με παραβιάσεις των διατάξεων της Σύμβασης.

Τέλος, η Επιτροπή, στην προσπάθειά της να διευκολύνει τα κράτη μέρη στην καλύτερη εφαρμογή των διατάξεων της, ερμηνεύει τις διατάξεις της Σύμβασης και δημοσιεύει τα «Γενικά Σχόλια» για συγκεκριμένα ζητήματα και θεματικές. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989) συνιστά την πρώτη ουσιαστικά οικουμενική, εκτενή και περιεκτική συνθήκη ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν έχει εγκαταλείψει πλήρως τον πυρήνα της προσέγγισης των παιδιών ως ατόμων που χρειάζονται φροντίδα και προστασία, ωστόσο αναγνωρίζει κάθε παιδί ως μια μοναδική και ιδιαίτερη προσωπικότητα με τα δικά της χαρακτηριστικά, έμφυτη αξιοπρέπεια και κυρίως, ως φορέα δικαιωμάτων.¹

4. Το Άρθρο 29 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

«Άρθρο 29 –

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί:
 - α. στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του,
 - β. στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,
 - γ. στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία

¹ 3 Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ (2020). 24 Οκτωβρίου – 75η επέτειος ΟΗΕ. Αντόνιο Γκουτέρες: Τα Ηνωμένα Έθνη ανήκουν σε εσάς. Στον κόσμο μας σήμερα, έχουμε ένα κοινό εχθρό. Τον COVID-19. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/24-%ce%bf%ce%ba%cf%84%cf%89%ce%b2%cf%81%ce%af%ce%bf%cf%85-75%ce%b7-%ce%b5%cf%80%ce%ad%cf%84%ce%b5%ce%b9%ce%bf%cf%82-%cf%84%cf%89%ce%bd-%ce%b7%ce%bd%cf%89%ce%bc%ce%ad%ce%bd%cf%89%ce%bd-%ce%b5%ce%b8/> (Ανακτήθηκε στις 31/10/2020).

μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του,

- δ. στην προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μία ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής,
 - ε. στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.
2. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 28 δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τρόπο που να θίγει την ελευθερία των φυσικών ή νομικών προσώπων για τη δημιουργία και τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι εκφρασμένες στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου αρχές και ότι η παρεχόμενη στα ιδρύματα αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη με τις ελάχιστες προδιαγραφές που θα έχει ορίσει το Κράτος.»

5. Επεξήγηση Ορολογίας

Δικαίωμα: Δικαίωμα είναι η εξουσία που παρέχεται σε φυσικά πρόσωπα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν ηθικές αρχές του αξιακού συστήματος μιας κοινωνίας, τα οποία κατοχυρώνονται και προστατεύονται ως νόμιμα δικαιώματα τόσο στο εθνικό, όσο και στο διεθνές δίκαιο. Το άτομο αποκτά δικαιώματα από την στιγμή της γέννησής του για τον λόγο ότι είναι ανθρώπινο ον. Μερικά δικαιώματα είναι το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στη ζωή, στην ισότητα απέναντι στον νόμο, στην ελευθερία, την υγεία κλπ.

Παιδί: Σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, παιδί είναι «κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία».

Εκπαίδευση: Η εκπαίδευση κατά την αρχαία σημασία του ρήματος "εκπαιδεύω" είναι η ανατροφή, διαπαιδαγώγηση από την παιδική ηλικία. Η εκπαίδευση θέτει ως στόχο την διάπλαση της προσωπικότητας του παιδιού και συγκεκριμένα την άσκηση της σκέψης του. Ως αποτέλεσμα φέρεται η καλλιέργεια του πνεύματος, η διαμόρφωση ηθικών αξιών και η ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Τηλεκπαίδευση: Η χρήση των νέων τεχνολογιών για την επιτάχυνση της διάχυσης της γνώσης. Στην τηλεκπαίδευση γίνεται χρήση του διαδικτύου και των τεχνολογικών μέσων και δεν χρειάζεται η δια ζώσης επαφή.

Ψηφιακό Περιβάλλον: Είναι το περιβάλλον στο οποίο έχουν πρόσβαση οι χρήστες του διαδικτύου και τα άτομα που έχουν στην κατοχή τους ψηφιακές συσκευές. Οι

χρήστες έχουν τη δυνατότητα πλοήγησης στον παγκόσμιο ιστό, την ευκαιρία να επικοινωνούν μεταξύ τους, να αναζητούν πληροφορίες, να αλληλεπιδρούν να διασκεδάζουν και να ενημερώνονται για θέματα της επικαιρότητας.

Παραπληροφόρηση: εννοούμε τη διάδοση διαστρεβλωμένων, μη εξακριβωμένων ή και τροποποιημένων πληροφοριών με σκοπό την εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων και την θελημένη κατεύθυνση του πληροφροούντος.

6. Ανάλυση του Άρθρου 29 της Σύμβασης με τη βοήθεια του 25ου Γενικού Σχολίου της Επιτροπής

Με στόχο τη πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου του Άρθρου 29, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού εξέδωσε το 2021 το 25^ο Γενικό της Σχόλιο, όπου - μεταξύ άλλων- εξειδικεύονται οι υποχρεώσεις των κρατών - μελών απέναντι στα παιδιά έτσι ώστε να απολαμβάνουν το Δικαίωμα στο Ψηφιακό Περιβάλλον στον υπέρτατο βαθμό. Συγκεκριμένα, αναδεικνύει τη σημασία και τη σπουδαιότητα του Δικαιώματος ειδικότερα στον τομέα της εκπαίδευσης. Υπογραμμίζει ότι με τη χρήση ψηφιακών μέσων τα παιδιά μπορεί να έχουν πρόσβαση σε πιο ποιοτική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων βοηθημάτων για τυπική, άτυπη, διότιμη και αυτοκατευθυνόμενη εκπαίδευση.

Μάλιστα, ενθαρρύνει τα κράτη - μέλη, να υποστηρίξουν εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ιδρύματα, όπως αρχαία, βιβλιοθήκες, μουσεία, ώστε να διατίθενται στα παιδιά διάφορα ψηφιακά και διαδραστικά βοηθήματα μάθησης ακόμα και βοηθήματα στις γλώσσες που κατανοούν τα παιδιά.

Όσον αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η Επιτροπή μέσω του Γενικού Σχολίου παροτρύνει τα κράτη να διασφαλίσουν ότι τα σχολεία διαθέτουν επαρκείς πόρους για να παρέχουν στους γονείς καθοδήγηση σχετικά με τα διαδικτυακά περιβάλλοντα εκπαίδευσης και μάθησης στο σπίτι. Ακόμη, όπως υποστηρίζει, τα κράτη πρέπει να επενδύσουν ισότιμα σε τεχνολογική υποδομή στα σχολεία, διασφαλίζοντας τη διαθεσιμότητα επαρκούς αριθμού υπολογιστών, ποιοτικής συνδεσιμότητας, και ηλεκτρικής ενέργειας, κατάρτιση εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση ψηφιακών εκπαιδευτικών τεχνολογιών και έγκαιρης συντήρησης των σχολικών τεχνολογιών.

Τέλος, συμπληρώνεται ότι είναι όλο και πιο σημαντικό τα παιδιά να κατανοήσουν το ψηφιακό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών, των επιχειρηματικών πρακτικών, των στρατηγικών πειθούς, των χρήσεων της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας και των προσωπικών δεδομένων παρακολούθησης. Οι εκπαιδευτικοί που αναλαμβάνουν την εκπαίδευση ψηφιακού γραμματισμού, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, πρέπει να εκπαιδεύονται για την παροχή

εκπαίδευσης ψηφιακού γραμματισμού και για την προστασία σε αυτήν, καθώς σχετίζεται με το ψηφιακό περιβάλλον.

7. Ειδικότερα θέματα

7.1. Προστασία δεδομένων και ιδιωτικότητας

Στην σημερινή εποχή της ραγδαίας ανάπτυξης και εξέλιξης της τεχνολογίας, γίνεται καθημερινά λόγος για την προστασία των δεδομένων των χρηστών ηλεκτρονικών μέσων. Ανάμεσα σε αυτούς τους χρήστες εντοπίζεται και η ευαίσθητη κατηγορία των παιδιών, τα οποία πολλές φορές κινδυνεύουν από την έκθεσή τους στα μέσα αυτά, είτε λόγω της ανεξέλεγκτης και απεριόριστης χρήσης τους, είτε λόγω της σχετιζόμενης με την ηλικία τους αδυναμίας στο να κατανοούν και να αντιλαμβάνονται τα δικαιώματά τους αλλά και τις πιθανές παραβιάσεις τους, από τις οποίες κινδυνεύουν.²

Η συλλογή δεδομένων και η έρευνα είναι ζωτικής σημασίας ως μέσο χαρτογράφησης και κατανόησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων του ψηφιακού περιβάλλοντος έναντι των δικαιωμάτων των παιδιών, καθώς και της αποτελεσματικότητας των κρατικών παρεμβάσεων. Τα κράτη θα πρέπει εξασφαλίζουν την παραγωγή ισχυρών, περιεκτικών δεδομένων που διαθέτουν επαρκείς πόρους. Τέτοια δεδομένα αλλά και έρευνα - συμπεριλαμβανομένης της έρευνας που διεξάγεται με παιδιά - θα πρέπει να είναι δομημένη πάνω σε δημόσιους κανονισμούς και πολιτικές.³

Η διατήρηση του απορρήτου είναι καίριας σημασίας για την οργάνωση, την αξιοπρέπεια και την ασφάλεια των παιδιών, καθώς και για την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Απειλές για το απόρρητο των παιδιών μπορεί να προκύψουν από τις δικές τους δραστηριότητες στο ψηφιακό περιβάλλον όπως είναι η υπερέκθεση των προσωπικών τους στοιχείων, καθώς και από τις δραστηριότητες άλλων, για παράδειγμα μέσω της κοινής χρήσης φωτογραφιών από τους γονείς ή άλλων μελών του κοινωνικού τους περιγύρου στο διαδίκτυο. Απειλές για την ιδιωτικότητα και το απόρρητο των παιδιών μπορούν επίσης να προκύψουν από τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων από δημόσια ιδρύματα, επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς, όπως και από εγκληματικές δραστηριότητες όπως η πειρατεία και η κλοπή ταυτότητας.⁴

² Σουζάνα Παπακωνσταντίνου (2022). Επιθεώρηση Δικαίου Πληροφορικής. [online] Διαθέσιμο στο: <http://ejournals.lib.auth.gr/infolawj/> (Ανακτήθηκε στις 23/10/2022).

³ CRC/C/GC (2020) Children's rights in relation to the digital environment. [online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.cypcs.org.uk/wpcypcs/wp-content/uploads/2021/02/Draft-General-Comment-25.pdf> (Ανακτήθηκε 24/10/2022)

⁴ CRC/C/GC (2020) Children's rights in relation to the digital environment. [online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.cypcs.org.uk/wpcypcs/wp-content/uploads/2021/02/Draft-General-Comment-25.pdf> (Ανακτήθηκε 26/10/2022).

Οι ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα των παιδιών, τη δραστηριότητά τους, την τοποθεσία, την επικοινωνία με άλλους και τις προτιμήσεις τους. Τα προσωπικά δεδομένα παιδιών συχνά υποβάλλονται σε επεξεργασία για να προσφέρουν εκπαιδευτικά, υγειονομικά και άλλα οφέλη στα παιδιά. Οι ψηφιακές πρακτικές, όπως η αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων, η υποχρεωτική επαλήθευση ταυτότητας και η μαζική παρακολούθηση, είναι συνήθης. Τέτοιες πρακτικές μπορεί να οδηγήσουν, όμως, σε αυθαίρετη ή παράνομη παρέμβαση στο δικαιώμα των παιδιών στην ιδιωτική ζωή· σπάνια είναι διαθέσιμες προς τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους αυξάνοντας, έτσι, την πιθανότητα του κινδύνου να έχουν δυσμενείς συνέπειες για τα παιδιά, παρά να βοηθούν στον έλεγχο του περιεχομένου που παρακολουθούν.⁵

Το άρθρο 16 της UNCRC καθιστά σαφές ότι τα παιδιά και οι νέοι έχουν δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, όπως και οι ενήλικες. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι:

1. Κανένα παιδί δεν πρέπει να υφίσταται αυθαίρετη ή παράνομη επέμβαση στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, το σπίτι ή την αλληλογραφία του, ούτε σε παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής του. Αυτό σημαίνει ότι: έχουν το δικαίωμα σε ιδιωτική οικογενειακή ζωή, έχουν το δικαίωμα σε έναν ιδιωτικό χώρο όπου μπορούν να πάνε για να μείνουν μόνοι, ακόμα κι αν βρίσκονται σε ίδρυμα, και έχουν το δικαίωμα να κρατούν ιδιωτικές τις τηλεφωνικές κλήσεις και τα email τους.
2. Το παιδί έχει δικαίωμα στο να του παρέχεται προστασία από τέτοιες παρεμβάσεις ή επιθέσεις⁶.

⁵ CRC/C/GC (2020) Children's rights in relation to the digital environment. [online]. Διαθέσιμο στο: <https://www.cypcs.org.uk/wp-content/uploads/2021/02/Draft-General-Comment-25.pdf> (Ανακτήθηκε 26/10/2022).

⁶ The Children and Young People's Commissioner Scotland (n.d) Article 16 - I have the right to keep some things private (2021). Διαθέσιμο στο: <https://www.cypcs.org.uk/rights/uncrc/articles/article-16/> (Ανακτήθηκε: 26/10/2022).

7.2. Προστασία του παιδιού από τον ψηφιακό εκφοβισμό

Ένα από τα προβλήματα της καθημερινής και ολοένα και στενότερης σχέσης παιδιού-ψηφιακού κόσμου, είναι αυτό του «Ψηφιακού Εκφοβισμού» των παιδιών. Η UNICEF⁷ ορίζει τον ψηφιακό εκφοβισμό ως τον εκφοβισμό μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας. Όταν, λοιπόν, σε σελίδες είτε ψυχαγωγίας, είτε επικοινωνίας, είτε σε πλατφόρμες ενημέρωσης παρατηρείται μία επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά από χρήστες η οποία στοχοποιεί συγκεκριμένα άτομα -στην περίπτωσή μας ανηλίκους- τότε μπορεί να ειπωθεί ότι υφίσταται περίπτωση ψηφιακού εκφοβισμού. Τα θύματα δε, γίνονται αντικείμενα εξευτελισμού και υποβάθμισης,⁸ και οδηγούνται όχι λίγες φορές στην ψυχολογική εξουθένωση.

Προς αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, τα κράτη έχουν αναλάβει δράση κυρίως όμως σε εθνικό και όχι διεθνές επίπεδο. Πράγματι υπάρχουν πολλές γραμμές τηλεφωνικής υποστήριξης και αντίστοιχες ιστοσελίδες. Ακόμα, υποστηρίζεται συχνά η σημασία του ρόλου των γονέων των παιδιών στην προστασία τους από ψηφιακές απειλές. Γενικά η ευθύνη της προστασίας των παιδιών από τον ψηφιακό εκφοβισμό επαφίεται κυρίως στα κράτη και σε ιδιωτικούς φορείς.

Από την άλλη, διεθνείς οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχουν αναλάβει σχετική δράση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκδώσει μία σειρά από πολιτικές⁹ αναφορικά με την προσβασιμότητα των νέων στο διαδίκτυο και την προστασία τους από πιθανές απειλές, ενώ σε συνεργασία με τον ENISA¹⁰ (Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κυβερνοασφάλεια) έχει επισημάνει (περισσότερο σε θεωρητικό και όχι πρακτικό επίπεδο) την σημασία της προστασίας των παιδιών από τον ψηφιακό εκφοβισμό που μπορούν να υποστούν, ιδίως μετά την έξαρση της πανδημίας και την συνακόλουθη αυξανόμενη παρουσία των ανηλίκων σε ψηφιακές πλατφόρμες. Η UNICEF, μία σχετική έκθεσή της χαρακτηρίζει ως αδήριτη ανάγκη την ανάληψη νομοθετικών ενεργειών -τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο- με σκοπό την προστασία των παιδιών στον ανασφαλή ψηφιακό κόσμο. Παράλληλα, ενθαρρύνει τα κράτη κατά τη διάρκεια της εποχής του «Ψηφιακού Μετασχηματισμού» να μην παραλείψουν να μεριμνήσουν για την αντιμετώπιση κάθε είδους κινδύνων με τους οποίους ίσως βρεθούν αντιμέτωπα τα παιδιά.

Επισημαίνεται, τέλος, ότι ο ψηφιακός εκφοβισμός, αφήνει πάντα πίσω του αποδεικτικά στοιχεία. Τα λεγόμενα digital footprints¹¹ (ψηφιακά αποτυπώματα) εφόσον ανιχνευθούν, μπορούν εύκολα να οδηγήσουν τις αρχές στον θύτη και να ξεσκεπάσουν τη δράση του.

7.3 Υπευθυνότητα στην καινοτομία της τεχνολογίας σε θέματα εκπαίδευσης/ενημέρωσης λόγω του μεγάλου αντίκτυπου που έχουν στην ζωή των παιδιών

Τα παιδιά σήμερα περνούν περισσότερο χρόνο σε ψηφιακούς χώρους από κάθε άλλη εποχή, χρησιμοποιώντας μια σειρά από εφαρμογές για κινητά, πλατφόρμες μέσω κοινωνικής δικτύωσης, συνδεδεμένες συσκευές και διαδικτυακά παιχνίδια. Η πανδημία COVID-19 έχει εντείνει αυτή τη στροφή, μεταφέροντας τις πτυχές της καθημερινής ζωής των παιδιών στο διαδίκτυο. Η αυξανόμενη παρουσία της ψηφιακής τεχνολογίας στη ζωή τους, απαιτεί τον συλλογισμό πάνω στον αντίκτυπό της και την εξέταση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνεται ο αντίκτυπος αυτός για να εξοπλιστούν και να ενδυναμωθούν τα παιδιά με στόχο την επιτυχία τους¹².

Οι καινοτομίες στις ψηφιακές τεχνολογίες επηρεάζουν τις ζωές των παιδιών και τα δικαιώματά τους με τρόπους που είναι ευρύτατοι, σωρευτικοί και αλληλεξαρτώμενοι. Η ουσιαστική πρόσβαση στις ψηφιακές τεχνολογίες μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν όλο το φάσμα των πολιτικών, πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους. Ωστόσο, οι ψηφιακές ανισότητες μεταξύ των παιδιών που ζουν τόσο στο ίδιο όσο και σε διαφορετικά κράτη, μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Εάν δεν βελτιωθεί η ψηφιακή ένταξη, οι ήδη υπάρχουσες ανισότητες είναι πιθανό να επιδεινωθούν.¹³

Το σχέδιο RITEC (Responsible Innovation in Technology for Children) σχεδιάστηκε με γνώμονα την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου πλαισίου που χαρτογραφεί πώς ο σχεδιασμός των ψηφιακών εμπειριών για τα παιδιά μπορεί να επηρεάσει την ευημερία τους και να παρέχει καθοδήγηση ως προς το πώς ενημερωμένες επιλογές σχεδιασμού μπορούν να προωθήσουν θετικά αποτελέσματα ευημερίας.

⁷ <https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying>

⁸ Βλ. επίσης Αντιγόνη Κολιού, <https://psychologia.gr/component/k2/item/812-diadiktyakos-ekfovismos-i-cyber-bullying>

⁹ European Commission <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-inclusion>

¹⁰ <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa/about/el>

¹¹ <https://www.esafety.gov.au/sites/default/files/2022-01/Greek%20-%20eSafety-Parent-%20Online%20safety%20guide.pdf>

¹² UNICEF (2022) Responsible innovation in technology for children [online]. Διαθέσιμο στο:

https://gdc.unicef.org/resource/responsible-innovation-technology-children-0?fbclid=IwAR1bNbRgewmYS1_qFJPmLEkWPvImuX5YZImwSJVuzdGvdDAz1DHhS6i1IGA (Ανακτήθηκε: 26/10/ 2022).

¹³ CRC/C/GC (2020) Children's rights in relation to the digital environment. [online]. Διαθέσιμο στο:

<https://www.cypcs.org.uk/wp-content/uploads/2021/02/Draft-General-Comment-25.pdf> (Ανακτήθηκε 26/10/2022).

8. Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες

1) Όπως προαναφέρθηκε, τα παιδιά απολαμβάνουν το αναφαίρετο, νομικά κατοχυρωμένο δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών τους δεδομένων και της ιδιωτικότητας τους στον ψηφιακό χώρο. Παρόλα αυτά, το ρίσκο παραβίασης του όλο και αυξάνεται με την διάδοση της χρήσης του διαδικτύου. Τι ενισχυτικά μέτρα πρέπει να λάβουν τα κράτη-μέλη για την προστασία τους; Με ποιους φορείς μπορούν να συνεργαστούν;

2) Παρά την ύπαρξη προσπαθειών εξάλειψης του φαινομένου του ψηφιακού εκφοβισμού από τα κράτη μέλη, καθώς και τις υποδείξεις διεθνών οργανισμών για τον ίδιο σκοπό, το πρόβλημα παραμένει μεγάλο. Πώς και ποιοι άλλοι φορείς μπορούν να συνεργαστούν άμεσα και αποτελεσματικά με την διεθνή κοινότητα, και τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών ώστε να εξαλείψουν το φαινόμενο του ψηφιακού εκφοβισμού;

3) Πως μπορεί να διασφαλιστεί η σχέση μεταξύ του ψηφιακού χώρου – και κυρίως διαδικτυακών παιχνιδιών– και της ευημερίας; Τι είδους καθοδήγηση πρέπει να δοθεί και από ποιους φορείς για την ενίσχυση του σχεδιασμού ενός ψηφιακού περιβάλλοντος με σκοπό την για την προώθηση θετικών δράσεων για τα παιδιά;

9. Ενδεικτικές επιλογές για πρόσθετη μελέτη

1. Η ειδησεογραφική ιστοσελίδα "in.gr", παρουσιάζει έρευνα του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης σχετικά με τη παραπληροφόρηση στο Διαδίκτυο.
<https://www.in.gr/2019/09/27/b-science/ereyna-mastiga-parapliroforisi-sto-diadiktyo/> (Ανακτήθηκε στις 27/10/2021)
2. Η ειδησεογραφική ιστοσελίδα "naftemporiki.gr" μιλά για το παρατηρητήριο που εγκαινίασε η Ιταλία για την παραπληροφόρηση.
<https://m.naftemporiki.gr/story/1779535/paratiritirio-gia-tin-parapliroforisi-egkainiazei-i-italia> (Ανακτήθηκε στις: 27/10/2021)
3. Το κανάλι του Γραφείου του Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Youtube, το οποίο περιέχει πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα: <https://www.youtube.com/user/UNOHCHR>
4. Μηχανή αναζήτησης διεθνών συνθηκών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχει υπογράψει και κυρώσει το κάθε κράτος-μέλος του ΟΗΕ. Έμφαση πρέπει να δοθεί στο εάν το συγκεκριμένο κράτος έχει υπογράψει και κυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
<https://indicators.ohchr.org/>

5. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (πλήρες κείμενο στα Αγγλικά), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
6. Οι Εκθέσεις της Επιτροπής για τα Κράτη-Μέρη της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, με έμφαση το εκάστοτε κράτος, διαθέσιμες στην ιστοσελίδα:
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=%20en&TreatyID=8&DocTypeID=29
7. Η ειδησεογραφική ιστοσελίδα "in.gr", ασχολείται με τις ευκαιρίες και τα εμπόδια που δημιουργεί η τηλεκπαίδευση.
<https://www.in.gr/2021/05/14/apopsi/tilekpaideysi-ypokatastato-eykairia/>
(Ανακτήθηκε στις: 14/5/2021)
8. Ο διεθνής οργανισμός της UNICEF παρουσιάζει τα στοιχεία που καταγράφηκαν το 2020 για την εκπαίδευση και τη έξαρση του κορονοϊού.
<https://data.unicef.org/topic/education/covid-19/> (Ανακτήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2020)

10. Ηλεκτρονικές Πηγές

Η ιστοσελίδα του Περιφερειακού Κέντρου Πληροφόρησης του ΟΗΕ, η οποία παρουσιάζει τον ΟΗΕ, την ιστορία του, τους σκοπούς του και τη δομή του με μια σύντομη εισαγωγή απευθυνόμενη σε μαθητές: <https://unric.org/el/%CF%84%CE%B1-%CE%B7%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B7-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CF%84/>
(Ανακτήθηκε στις: 27/10/2021)

Η ιστοσελίδα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου παρέχει ενημέρωση, βοήθεια και υποστήριξη στους μικρούς και μεγάλους χρήστες του διαδικτύου.
<https://saferinternet4kids.gr/nea/tacklingfakenews/> (Ανακτήθηκε στις 27/10/2021)

Η ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου "Ασφάλεια στο Διαδίκτυο"
<https://internetsafety.pi.ac.cy/teenagers-misinformation/> (Ανακτήθηκε στις: 27/10/2021)

Ηλεκτρονική Έκδοση Εφημερίδας "Ταχυδρόμος", άρθρο του Δημήτρη Χρυσόπουλου, φιλόλογου, με τίτλο "Μαθητές και Εφημερίδες".
<https://www.taxydromos.gr/m/311979/ma8htes-kai-efhmerides.html> (Ανακτήθηκε στις 27/10/2021)

Η ιστοσελίδα του Postmodern με θέμα την «Τηλεκπαίδευση και σημαντικές προκλήσεις σε μία νέα εκπαιδευτική εποχή». <https://www.postmodern.gr/tilekpaideysi-kai-simantikes-prokli/> (Ανακτήθηκε 13/4/2020)

Ηλεκτρονική Έκδοση Εφημερίδας «Υπέρβαση News», άρθρο του Ιωάννη Γεωργακόπουλου, επίτιμο γενικού διευθυντή ΥΠΑΙΘ, με τίτλο «Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Τηλεκπαίδευση ή Τηλεπαίδευση;;;». <https://ypervasitv.gr/%CF%85%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-news-08-01-2021-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%BE-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82-%CE%B5%CE%BA/> (Ανακτήθηκε 8/1/2021)

Η ιστοσελίδα του Universidad del Zulia με θέμα «Relationship Between Digital Media Education, the Communication Content Industry and Community Participation: Empirical Study». <https://www.redalyc.org/journal/279/27966119011/html/> (Ανακτήθηκε 3/2/2021)

Η ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας "Καθημερινή" αναφέρεται στο Διαδίκτυο ως μοχλό οικονομικής ανάπτυξης <https://www.kathimerini.gr/economy/local/482735/to-diadiktyo-mochlos-oikonomikis-anaptyxis/>